

Bi estatu, bi kazetaritza eredu¹

Hur Gorostiaga

euskarazko **kazetaritza** ren I. kongresua

¹ **Abisua:** Ez da azterketa zientifikoa honakoa. Euskal Herrian tokian tokiko berezitasun eta adibide ugari baitago. Gisa berean, konparazioa egiterakoan, anitzez hobeki ezagutzen dut Ipar Euskal Herriko hedabideen egoera Hegoaldekoena baino. Eztabaidarako zenbait ideia ematea du helburu lan honek .

1. Antolaketa 2.- Gatazka politikoaren hipermediatizazioa 3.- Tokiko Hedabideak 4.-Erritmoa 5.- Ezberdintasunak formetan 6.- Hedabideen kontrola 7.-Euskarazko Kazetaritza 8.-Edukien arazoa.

1.-Antolaketa

Bi estatu bi kazetaritza eredu. Topikoa dirudi, Iparralde-Hegoalde esamoldea bezala, bi mundu, arrunt ezberdinak bailiran, eta bietariko bakoitzaren barruan dena homogeneoa bailitzan. Hala izan daiteke formetan, Frantziak eta Espainiak bi kazetaritza eredu bereiz garatzen baitituzte Euskal Herrian. Baina edukiz biek, ezberdinki jokatuz ere, asimilazio helburu berari erantzuten diote.

Euskal Herria bi estatutan banaturik egonik, estatu bakoitzaren egoera politikoak eta antolaketa administratiboak badu eraginik hedabideen antolaketan.

Lehenik eta behin, Estatu bakoitzak dituen Estatu mailako medio publiko eta pribatuak ditugu. Oro har Hego Euskal Herrian medio espainolak direnak (*TVE, A3, Tele 5...* telebistak, *RNE, Ser, Cope...* irratiak, *El País, El Mundo, ABC...* egunkariak) eta Ipar Euskal Herrian frantsesak (*France 2, France 3, TF1, M6* telebistak, *France Bleu, Europe 1, RTL...* irratiak eta *Le Figaro, Le Monde, Libération...* egunkariak).

Horrez gain, zatiketa administratiboen eremura lotzen diren medioak daude telebista, irrati eta egunkari estatalen antenekin batera, bi estatu bereizteaz gain Akitania, Nafarroa eta EAE bereizten dutenak (*Fr3 Aquitaine, Sud Ouest, Diario de Noticias, Diario de Navarra, Telenavarra, Telenorte, Correo, Diario Vasco...*)

Eremu administratiboa eremu naturaltzat dute medio horiek. Azken finean eremu naturalean kokatzen ez dena, atzerria dela kontsideratuko du medio bakoitzak.

Lurraldetasunarekiko kokapenak berebiziko garrantzia izanen du, linea editorialaren ardatz nagusia finkatzen baitu. Donostiako herri hedabide batek zailtasunak izanen ditu Bergarako tokiko albisteak sartzeko, Bizkaiko hedabide batek Gipuzkoako berriak sartzeko zailtasunak izanen dituen hein berean, EAEko batek Nafarroa edo Iparraldeko berrien sartzeko bezalaxe.

Medio bakoitzak eremu espezializatua du, Ipar Euskal Herriko kasuan edizio lokalekin (*France3 Euskal Herri, Sud-Ouest Pays Basque, France Bleu Pays Basque*), Hego Euskal Herrian edizio lokalarekin *El Paisek* bezala, edo probintziak Vocento taldeko *Correo Bizkaian, DV Gipuzkoan...* Bestetik Euskal Herriko hedabideak daude, hein handi edo tipiagoan Euskal Herriko lurraldetasuna, zazpi probintziak kontuan hartzen dituztenak: Berria, Gara, euskarazko EITB, erabilitako hizkuntzagatik – eta, ondorioz, publiko kopuruagatik- Hego Euskal Herrian kokatzen direnak, eta *Le Journal du Pays Basque* edo *Euskadi Irratiak* erabilitako hizkuntzagatik eta estalduragatik Ipar Euskal Herrian kokatzen direnak.

Horiekin batera tokiko hedabideak daude, tokiko irrati-telebistak, herri aldizkariak, Euskal Herriko ikuspegia ukan dezaketenak baina egunerokotasunean tokiko berrietara zentratzen direnak.

Medio baten eremu naturala zein den jakiteko, eguraldiaren mapak askotan lagundu ohi du.

Estatuko hedabideek izigarriko eragina dute tokiko hedabideen eduki eta izatean ere. Zenbat aldiz ez ote naiz gelditu *ETB*ko emakizun batean nori buruz mintzatzen ari ote ziren galdezka? Hegoaldeko zenbat herritarrek ezagutzen ote dute Patxi Garat. Eta Iparraldeko zenbatek Ainhoa (bere deitura nola ote?). Gero itzuliko naiz arlo honetara.

2.- Gatazka politikoaren hipermediatizazioa.

Gatazka politikoak eta Estatu bakoitzak gatazkarekiko duen portaerak erabateko eragina du hedabideek Euskal Herriarekiko duten tratamenduan. Espainiako Gobernuak euskal gatazkaren kontu bizi izan dira azken 25 urteotan. Euskal Herria, Espainiako alderdien programen barnnean dagoen gisan, hedabideen programetan dago. Ez dago Espainiako Estatuko albistegirik Euskal Herriaz mintzatzen ez denik. Espainiako teleikusle batek, Euskal Herriaz dena dakiela pentsa dezake. Euskal Herrian egun guziz tiroka gabiltzala pentsatzen duenik ere badago. Alderantziz Frantzian. Frantziak azken 25 urteotan Euskal Herria ez balego bezala jokatu du. Euskal Herria ez da agertzen Frantziako mapetan, alderdien programetan, ez eta hedabideen programetan ere. Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa administratiboki existitzen ez diren bezala, albistegietan ez da existitzen. Euskal Herria karta postala da: "Pays Basque: le pays où on chante et on danse aux pieds des Pyrénées". Frantziako hedabideek Euskal Herriaren irudi folklorikoa besterik ez dute hedatzen. Bisita turistiko antolatu gehienetan txapel gorria edo berdea eskaintzen diete agentziek Donibane Garazira bisitan heldu diren frantses turistei, tokiko ohitura balitz bezala txapel gorria nahiz berdea ezartzea...

Ikuspegi folklorikoetatik at, gatazka politikoaren alde baten ondorio larrienak agerian agertzen direnean aipatzen da soilik Euskal Herria Frantzian. Baina beti ere laburki eta albistea sakondu gabe. Azken adibide gisa, Ipar Euskal Herrian urri hastapenean izan den sarekadak, ez du lehen titulurik egin frantziar hedabideetan. Liberation bezalako "ezkerreko" egunkari batek labur bat baizik ez zion eman biharamunean.

Espainiak Euskal Herriaz dena dakiela adierazten duen gisan, Frantziak Euskal Herria ignoratzen du, ignoratu hitzaren bi zentzuetan (ez daki nolakoa den eta dagoenik ukatzen du). Frantziako hedabide estataletan, denak kontuan harturik, azken hogeitau urteetan ez dira hamar emankizunetara helduko, Ipar Euskal Herriko egoera politikoaz jardun dutenak. Pariseko kazetari "handien" ahotan esaldi bat ohikoa da "le Pays Basque n'intéresse pas!".

Frantziako medio estatalek ez dute kazetaririk Ipar Euskal Herrian. Korrespontsal batzuk dituzte, baina horiek eguneroko lanaz gain egiten dute hainbat mediotarako korrespontsal lana.

Medio bakar batek du denbora osoko kazetari bat Baionan (liberatu bat): *Agence France Press* agentziak, munduko bigarrena *Associated Pressen* ondotik eta *Reutersen* parean. Teorian, Pirinio Atlantikoetako albisteak agentziari helaraztea du helburu. Baina praktikan kazetariak egin behar bakarra du: atentatu eta atxiloketen berri ematea. Albistea soilik eman, zioetan sartu gabe. Euskal Herriko egoerari buruzko artikulu sakonaren egiteko, Paris eta Madrilgo Barne Ministerioekin kontrastatzen duten agentziako kazetari espezializatuek dute egiten.

3.- Tokiko hedabideak

Hego Euskal Herrian dagoen jende kopuruak, historia politiko eta sozialak eta administrazio dezentralizatuak hainbat tokiko medio garatzeko aukera sortu du. Ez noa ni orain zerrendatzera bertan dagoen medio kopurua, bertze edozeinek hobeki egingen lukeelako. Hala ere aipatzekoak dira irrati telebista autonomikoak, tokiko telebista eta irratiak, egunkari aukera handia, herri aldizkari eta beste.

Hego Euskal Herriko dramarik handiena izanen da segurrik ere, Euskal Herrian sortutako Vocento bezalako taldeko egunkariak (*Correo, DV, ABC...*) justuki Euskal Herria ez bere horretan kontuan izatea, Espainiako probintzia gehiago bailiran bezala baizik. Azken finean, gaur egungo ordenaren berme garrantzitsuenetakoak dira, duten eragina kontuan izanik.

Ipar Euskal Herrian ere, medio frantsesen presentzia izugarria da.

Ipar Euskal Herrian jende guti dago, nahiz eta biztanleria urtez urte emendatu. Gazteriaren urteetako odoluste historikoaren ondoren, gaur egun immigrazio izugarria dago. Ipar Euskal Herria Frantziako modako destinoa bilakatu da, Kosta urdinaren pareko. Nahiz eta Ipar Euskal Herrian sortu baino jende gehiago hiltzen den, urtero 1.000 jendez emendatzen da biztanleria, adin bateko frantsesak heldu baitira bertara bizitzera. Kanpotik heldu jende gehienak Frantziakoak diren medioak kontsumitu ohi ditu eta ez du bestelako beharrik sentitzen.

Tokiko administrazioerik ez izateak ere (ez dago diputazio modukorik probintzien existentzia gauzatzen dutenik, ez departamendurik Ipar Euskal Herria ezagutzeko), ez du medio berrien sorrera laguntzen (publizitate instituzionalik ez; tokiko estatistikarik ez : zenbatekoa ote Ipar Euskal Herriko langabezia gaur egun ???). Enpresa handirik ere ez dago publizitate sarrerarik segurtatzeko..

Ipar Euskal Herriko medio historikoa II. Mundu Gerlaz geroztik *Sud Ouest* da (Bordelekoa), tokiko edizio bat duena (*Sud Ouest Pays Basque*), zatiketa administratiboa bermatuz, Zuberoa Pays Basque ediziotik kanpo uzten duena. Orain guti arte, zuberotar erdaldun batek ez zuen lapurtarren edo baxenabartarren eguneroko bizitzaren berririk jakiten ahal hedabideen bitartez, ez eta alderantziz ere.

Dezentralizazioaren lehen etapaz geroztik *France 3* telebista publikoak eta *France Bleu* irrati publikoak, tokiko emankizunak dituzte hiru probintziak kontuan hartzen dituztenak. Baina *France 3* katean Euskal Herriko programazioak egun osoan zehar bost minutu besterik ez ditu. Bost minutu! Baina sharearen %70 eskuratzen duena (une horretan telebista ikusten ari den kopuruaren %70).

Euskal Irratiak 80ko hamarkadan sortu ziren (*Gure Irratia* Lapudin, *Irulegiko Irratia* Nafarroa Beherean, *Xiberoko Botza* Zuberoan), hirurak euskaraz. Irrati asoziatiboak izanik, baliabide eskasak dituzte irrati publikoarekin lehiatzeko. Hala ere euskaldunen gehiengo batek entzuten dituela uste da.

Dena dela irrati entzunenak, Parisetik sartzen diren irrati komertzialak dira. *NRJ* esaterako.

1994. urtean, *Sud Ouesten* monopolioa hautsi nahirik, *La semaine du Pays Basque* astekaria sortu zen, Ipar Euskal Herria osotasun gisa harturik. *La Semaine* euskaltzalea eta *Sud Ouesten* lineatik urrundu nahian sortu zen. Baina 97an, diru arazoak medio, *Sud Ouestek* irentsi zuen. *Sud Ouest* taldeak, kazetari ultra-jakobino bat ezarri zuen *La Semainen* buru. Lau urtez abertzaleen kontrako eraso zuzena, euskara eta ikastolen kontra, elebitasunaren kontra ere aritu zen astekaria. Hamarkada luzetan euskararen kontrako jazarraldia izan ondoren, euskararen aldeko berpizkunde betean, *La semainek* giroa okertu eta berpizkundea arriskuan ezarri zuen.

Testuinguru horretan sortu zen *Journala*. *La semainek* tronpatu zuen publiko euskaltzalea berreskuratu, abertzaleak eta ezkertiarrek gehitu eta *La Semainen* irakurleria pikutara bidaltzea lortu zen. Une horretan, *La Semaineko* zuzendaria kanporatu zuten, hura leporatuz gainbehera, nahiz eta espresuki helburu jakin batekin ezarria izan zen.

Geroztik zuzendarien dantza ez da gelditu *La Semainen*, burua ezin altxatuz. Linea editorialari dagokionez, tokiko berriak tratatzen dituzte, gai politiko eta sozialetan gehiegi sartu gabe. Nahiz eta sekulako galerak izan, Journalari espazioa ez uzteko mantentzen du *Sud Ouest* taldeak. Urri hastapenean, azken bi urteotako laugarren zuzendaria izendatu dute. Nonbaitik ere, euskaltzalea da zuzendari berria...

Le Journal: 2001eko urriaren 16an sortua. Publiko euskaltzalea, abertzalea eta ezkerreko mugimenduak bereganatzeaz gain, Ipar Euskal Herriko iritzi-liderrendako erreferentzia da, politika, ekonomia, kultura eta gizarte mailako erabakitzaileek tresna gisa baitute. Hala ere, instituzio eta udal eskuindarren boikota erabatekoa izan da. Instituzioek eta *Sud Ouestek* berak sekulako kanpainak egin dituzte enpresaburuen inguruan. Kazetari publizitaterik ez sartzeko galdeginez. Adibide bat emateko, Baionako Udalak 300.000 euro ematen dizkio iragarkietan urteko *Sud Ouesti*. *Journalari*, ez eta zentimo bat ere ez.

Ipar Euskal Herriko agenda informatiboan iraultza tipi bat sortu du *Kazetak*.

Telebista arloan frantses medioak besterik ez daude. Aldudarrak elkartea saiatzen ari da azken urteetan tokiko euskarazko telebista bat egiten.

Baina ez du baliabiderik eta emititzeko baimenak denboran mugatuak dira (aste batzuk) eta bi urtean behin ukaiten dituzte.

Azken lau urteetan *TVPI* tokiko telebista ere sortu da. Egunean ordubeteko programa emititzen dute, egun osoan errepikatzen dena. Frantses aberats batek Larrunen Nafarroako aldean (Bera) errepikagailua ezarri eta Hendaiatik Landetaraino emititzen du. Aspektu folklorikora mugatua. Helburua, tokia betetzea da noizbait merkatu bat egonen balitz eskuratzeko.

4.- Erritmoa

Arzalluzek Hegoaldeko hedabide batean putz egiten badu, hedabide guztietako irakurle, ikusle eta entzuleek nabarituko dute berehala kiratsa. Medioen inflazioa izugarria da Hego Euskal Herrian. Arestian aipatu arrazoiak (dentsitatea, politika, administrazioa) kontuan izanez, hainbat irratik orduroko albisteak egiten dituzte, telebistek hainbat albistegi, egunkariak aukeran... Hala ere espainiar ikuspegia bermatzen duten medioen eta medio estatalen nagusitasun nabaria dago.

Ipar Euskal Herrian Irrati publikoaren antena *France Bleu* hiru albistegi ditu goizean, bat arratsaldean. 5-10 minutuko albistegiak izaten dira. *Euskal Irratiek*: hiru albistegi dituzte goizean, bi arratsaldean.

Masifikazio ezak erritmo apalagoa sortzen du, konkurrentzia faltaz.

Adierazpen batek zenbait egun eman dezake erantzuna ukan aurretik. *Journalaren* sorrerak agenda azeleratu eta baldintzatu baldin badu ere oraindik hegoaldeko egoeratik biziki urrun gara.

Medioen buruak *Fr3*, *France Bleu*, *Sud Ouest* edo *AFP*koak, suprefeta (gubernuko delegatua) bezala, hiru urtero aldatzen dira guti gorabehera. Zuzendari berriak kanpotik heldu dira. Ez dute halabeharrez Euskal Herria ezagutu beharrik. "Nortasun handiko Frantziako eskualde" batera datoz besterik gabe. Heien tokiak hartzen dituztenerako berriz eramaten dituzte. Estokolmoko sindromearen beldurra ote? Buruez gain, kazetariekin berdin gertatzen da, kanpotik heldu dira. Baina hauek behin lanpostua eskuraturik Euskal Herrian, ez dute bertatik joan nahi izaten. Buruek duten tokiko egoeraren ezagutza faltak, ez du erritmoa bizitzen ere laguntzen. Beste eskualde batzuetako azaleko kazetaritza eredura mugatzen dira.

5.- Ezberdintasunak Formetan

Kazetaritza egiteko moduan ezberdintasun ugari ere atzeman daiteke mugaz bi aldeetara.

-Kazetaritza arauetan espainiar kazetaritzan ohikoa den piramide inbertitu itxia (albistea garrantzitsuenetik ez deuseraino luzatzen da), Frantzian piramide inbertitu irekia bilakatzen da (garrantzitsuenetik ez deuseraino, baina albiste bukaeran elementu garrantzitsu bat gehitzen da). Tokiko hedabideek ere eredu horiek segitzen dituzte hein handi batean.

-Kazetaritza poetikoa: oso ohikoa da frantses hedabideetan hitz jokoekin aritzea. Prentsa idatzian titularrak askotan ere ez dira esaldi osoak izaten, espainiar ereduaren bezala. Telebistako albistegiak begiratu gero, aldiz, frantziar kateen albistegi nagusietan *TF1* eta *FR2*ko eguerdi eta gaueko albistegietan, lehen 10 minutuek dute albiste izaera. Hortik aitzina erreportaiak laburrak izaten dira, ikuslea entretenitzeko erreportaiak, biharamunik ez duten albiste ximpleak. *FR2* katea saiatu berria da albistegi zurrunagoak egiten, baina audientzia galera izugarria izan da.

-Prentsaurrekoek bi denbora dituzte Iparraldean: prentsaurrekoa eta ondotik irratik eta telebistendako egiten diren adierazpenak. Horregatik Ipar Euskal Herrian egiten diren prentsaurrekoetako argazkietan ez da mikrorik ageri. Ez da ohikoa ere kazetariak grabagailurik erabiltzea kazetaritza idatzian. Estilo libreagoa erabiltzen da, adierazpen zehatzetara mugatu gabe. Galderarik gabeko prentsaurreko adierazpenak edo adierazpen instituzionalak ez dira egiten Iparraldean. Ordu-tegiak ez dira hainbeste errespetatzen Iparraldean. Albiste erritmo ezberdinagatik ere, anitzez prentsaurreko gutiago bada.

-Kazetariaren protagonismoa hegoaldeko hedabideetan. Telebistan edozein albistegi edo erreportaietan agertzen da kazetaria lehen planoan mikroarekin azalpenak ematen. Frantzian erreportari bereziek soilik dute aukera, eta meritu askoren ondoren.

-Hegoaldeko medioek argazki gehiago erabiltzen dute oro har prentsa idatzian.

-Hegoaldean zierre orduak 24:00ak inguruan kokatzen badira, Iparraldean Irratiko azken albistegia 18:30ekoa izaten da (20:00 laburrean), *FR3*n 19:15ean, eta egunkarien zierreak 20:00etan.

-Frantzian Hedabide idatzien konkurrentzia txikiagoa da oro har, eta leku askotan XIX. mendeko egunkariak dirudite maketa eta eduki aldetik. Egunkari erregionalek garrantzi handia dute, eta normalki monopolio egoeran egon ohi dira bakoitza bere eskualdean. Biarnoan, hiru egunkari daude, eta hirurak *Sud Ouest* taldekoak dira (*Sud Ouest Bearn*, *La République*, *L'Eclair*). Ipar Euskal Herrian hala zen, *Journala* heldu arte.

6.- Hedabideen kontrola

Hedabideen kontrola Estatuaren lehentasun bilakatu da azken urteetan. Berlusconi Italian lortu du, eta Espainian Aznarrek ere hala egin zuen hein handi batean.

Frantzian ere, antzeko fenomeno bat ageri da, medioen kontrola geroz eta esku murriztagoetan gelditzen baita. Joan den uztailean Dassault gerlako hegazkingileak 70 egunkari eta astekariren kontrola hartu zuen. Hori egin eta hiru hilabetera, Senaturalp hauteskundeetara aurkeztu da irailan, eta nola ez, bere eskualdean irabazi. Egun, UMPko senataria da.

Frantziako Medef (patronala) erakundeko burua, Ernest Antoine Sélière baroia, Frantziako edizioetan liderra da.

Medioen kontzentrazioa gero eta garrantzitsuagoa den heinean, ez da medio alternatiboendako lekurik uzten. *Egin, Egunkaria, Egin Irratia* eta *Ardi Beltzaren* itxiera ere zentzu horretan ulertu behar dira. Espaniako botereak gauzak gordinki egiteko ohiturari jarraiki, itxi eta kito.

Frantziako Estatuan, politika bertze modu batez egiten da. Politeziaz medioak onartzen dira, baina bide ezberdinen bidez itotzen.

Euskal hedabideen arazo nagusia (*Euskal Irratiak, Journal, Ekaitza, Enbata, Herria...*) Ipar Euskal Herrian, beste berezko egituren arazo bera da (ikastolena, edo laborantza mundukoa Arrapitz): diru eskasia. Tokiko botereek aniztasunaren aldeko hitzak ukanen dituzte, baina ordua iritsitakoan beti badute aitzakiaren bat: ikastolen finantzatzeko lege traba, euskal hedabideak frantses hedabideen ondoan duten publikoaren muga, laborantza egitura berezkoek sortzen duten bikoiztasuna eta abar...

Mugaren alde batean zein bestean, hedabideen aniztasuna kolokan dago. Giza eskubideen nazioarteko hitzarmenek Estatuenganik medioen pluraltasuna babestea espero badu ere, gaur egun kontrako jarrera ageri da oro har. Prentsa askatasuna eta aniztasuna demokrazia baten adierazle baldin bada, neurri apaleko demokraziak gureak.

Eta erdal hedabideek ere ez dute euskal hedabideen sorrera eta iraupenik errazten. *Egunkariaren* aferan espainol hedabideen jarrera ikusi besterik ez dago, eta neurri apalago batean bada ere, *Journalaren* kasuan frantses hedabideen jarrera ere.

7.- Euskarazko kazetaritza

Lehen aipatu baliabideen arazoaz gain, euskarazko kazetaritzaren arazoa, hartzaille kopuruan dago hein handian. 3 milioi biztanleko gizartean 800.000 gara euskaldunak, eta gehienak eskualde berean finkatuak. Egoera horretan, hartzailleen kontzentrazioak gipuzkoazentrismo eta bizkaizentrismo joera du euskarazko kazetaritzak.

Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa, Nafarroa hegoaldea eta Araba, euskarazko hedabideen anaia behartsuak dira.

Ipar Euskal Herrian 260.000 biztanletik 60.000k ulertzen du euskara. *Euskal Irratiek* euskaraz egiten dute osoki, eta Herria astekariak ere bai XIX mendeaz geroztik.

France Bleu irrati publikoak, euskaldunen zergekin ordaintzen bada ere, eta sekulako budgeta ukanik ere, ordubete besterik ez du egiten egunean. Ordubete bakarrik izanik ere, euskara kalitatea maiz negargarria izaten da, ezin jasana.

France 3 kateak bost minutuko albistegian minutu bakar bat egiten du, eta ez beti. Eta *Sud Ouestek*, deus ere ez.

Le Journal du Pays Basquek zutabe bat egiten du euskaraz egun guziz. Hastapen bat.

Herria eta *Euskal Irratiekin* batera, *ETB1eko* kirol saioak dira euskara gehien sartzen dutenak etxeetara.

Euskararen arazoa larria da. Gutu baldin badira euskara ulertzen dutenak, anitzez gutiago dira alfabetatuak. Irratiek publiko zabala lortu dute azken 20 urteotan. Euskara etxeko, laborantzako eta elizako gaietatik aparte, erabil daitekeen hizkuntza dela frogatu behar izan diote jendeeri euskal irratiek. Baina egun sabaia ukitu dute, eta hortik gora ezin eginez ari dira, behera erortzeko arriskuarekin.

Euskarazko irakurleria *Herriarekin* batera itzaltzen ari da. Herriak ez du lortu belaunaldi berrietara hedatzea, eta duen irakurleria berarekin eramanen du. *Egunkariak* edo *Berriak* ez du lortu lekukoa hartzerik. Alfabetatu gabeari pisuegi egiten zaio *Berria* irakurtzea, eta hainbeste orrialde izateak eta herriko gaietara ez mugatzeak zailtasunak sortzen ditu.

Sosa dutenek aldiz, ez dute deus guti egiten.

Iturriek ere frantsesez egiten dute gehienetan, kazetari euskalduna lehen-lehenik itzultzaile lanetara beharturik. Interlokutore euskaldunak aurkitzeko zailtasunak izaten dira maiz. Eta aurkitzen direnetan, bereziki adinekoak izaten baitira, zailtasunak izaten dituzte euskaraz aritzeko hedabideetan. *Euskal Irratiek* lan garrantzitsua egin dute arlo horretan (mikroan mintzatu aitzin, esaldia euskaraz erran dezala galdeginik. Urduritasunik gabe, euskaraz eginen du, eta gero gauza bera errepika dezala galdegin, baina mikroan).

Hizkuntz politika azkar baten beharra dago Ipar Euskal Herrian. Urte bukaera honetan finkatuko dira ardatzak, baina berriz ere badirudi bazterrak lasaitzeko minimoetarik gutienekoa emanen dutela, zerbait egiten dela errateko. Alderantziz, euskarak bultzatzada indartsua behar du arlo guztietan, eta hedabideetan bereziki.

Euskarak hedabideetan duen presentziari dagokionean Nafarroa eta Ipar Euskal Herriko egoera konparagarriak dira. Baiona edo Iruñetik ikusita, EAEn dagoen euskarazko medio kopurua amets bat baino gehiago da. Mendebaldeko euskaldunak (Nafarroa eta Iparraldea) EAEko euskarazko ekoizpenaren kontsumitzaile dira. Horregatik, edukietan penintsularen hegoaldera begiratu ordez, Euskal Herriko mendebaldera so ez egitea leporatzen zaie ekialdeko euskal hedabideei.

Euskarazko Kazetaritzan gabezia nabaria da Ipar Euskal Herrian. Euskaraz ari diren 25 kazetarietarik hiruzpalauk egiten zuten kazetari ikasketarik. Gaineratekoek lanean ikasi dute. Horrek ere arazoak sortzen ditu euskararen kalitatea eta kazetariaren profesionaltasun mailari dagokionez, aukera guti baitago. Diglosi egoeran, eta ahalak murrizak izanik, medioen arteko konkurrentzia apala denez eta zer esanik ez euskarazko medioak bakarrik izanik, kazetari eta medio euskaldunek, erdaldunek baino hobeki egin behar dute publikoa bereganatzeko. Ez dute egun duten sabaira mugatu behar, bestela euskarazko medioak ere sinbolismo hutsa egitera mugatuko dira, frantses medioek egiten duten gisan.

8.- Edukien arazoa.

Nola egin Espainiako printzearen ezkontzak ez ditzan gure orrialdeak bete, jakinik inguruan ditugun hedabide espainol guztiek orriak eta orriak, eta

orduak eta orduak horretaratuko dituztela? Nola egin Sevillan izan den auto istripuaren albistea, agentzia, telebista eta irrati espainol orok aipatu dutena, Mithikilen izan den autoistripuaz ordezkatzeko, azken hau inongo agentziak aipatu ez duelarik, ez telebistak... Nola eskaini irakurleari Euskal Herriko ikuspegia, Gernikako estatutuaz geroz sortu kazetariak Euskadi eta Euskal Herriaren arteko ezberdintasunik egiten ez dutenean?. Erantzuteko, espainiar eta frantziar hedabideek egiten dutenetik hartu beharko genuke beharbada adibide. Horiek ez dira tronpatzen, eta badakite zer erran Euskal Herriaz eta zer ez.

Ohargabeen frantses eta espainol edukietara lerratzeko joera dugu. Gorago nioen bezala, inguratzen gaituen mundu mediatiko erdaldunak sekulako eragina du. Ainhoa eta Patxi euskal herritarren aferaz gain, Hegoaldeko medio batek errazago izanen du Sevillako auto istripu baten berri ematea, Mithikilekoa baino. Azken urteotan hobekuntza bat senti da EAEko medioen aldetik. Nafarroa Hegoaldeko berriak medio euskaldunetan errazago sartzen dira, medio horien eremu naturalean. Ipar Euskal Herria oraindik ez.

Edukiak gustukoak izateko, edukitzailea gustukoa izan behar. Baina edukitzailea gustukoa izanik ere, askotan edukiak ez gustuko. Estatu batek ignoratzen gaituen gisan eta besteak zer eta nolakoak garen etengabe esaten digun ber, euskal medioek ere albiste batzuk ignoratzen, eta beste batzuk zer eta nolakoak diren esan beharko dugu. Diskriminazio positiboa izan daiteke soluzioa. Mithikileko istripuak albistegiak eta lehen orrialdeak irekitzea, "besteek" zer egiten duten sobera obsesionatu gabe.

